

פרוטוקול מס' 330

מישיבת ועדת העבודה

מיום ה' י"ב סיון תשל"ו 10.6.76 שעה 8.30

נכחו:

חברי הועדה: ש. ארבל-אלמודלינו - היו"ר
מ. גז
פ. גרופר
ל. דיציאן
ה. זיידל
א. לבנבראון
ח. שמעוני

מוזמנים: ר. רוטר - סמנכ"ל המוסד לביטוח
לאומי
מ. לוין - המוסד לביטוח לאומי
מ. רונן - לשכת יועץ ראש הממשלה.
לעניני רווחה
אליאסף - היועץ המשפטי לוועדה

מזכיר הועדה: מ. משולם

רשמה: א. גוטמן

סדר היום: מגמות האוצר בקיצוץ קיצבות ילדים

- 1794 -

(נחגב) כיום 10.6.76

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.

1. מגמות האוצר בקיצוץ קיצבות הילדים

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: הנושא שלנו היום הוא, מגמות האוצר - הממשלה - בענין קיצוץ קיצבות ילדים.

אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה, שבתיקון חוק הביטוח הלאומי מס.17, שנתקבל בקריאה שניה ושלישית בכנסת, ביולי 75, בעקבות הרפורמה, ובמקביל לכך התיקון בפקודת מס הכנסה מס.22 - שני נושאים אלה התייחסן לנושא של קיצבות ילדים.

כל ההסדרים, אשר בראשיתם התבטאו בתשלום לילדי עובדים, עוד לפני שהיה הביטוח הלאומי, ולאחר מכן כאשר שני הילדים הראשונים נשארו במסגרת המעסיק, ששילם 1,8% עבורם, ועבור הילדים הנוספים מהילד השלישי והלאה - תחילה זה היה מהילד הרביעי והלאה במסגרת ממ"י, ואחר כך הצלחנו לכלול ילד שלישי במסגרת המעסיקים, והתשלום עבר באמצעות הביטוח הלאומי.

בשנתים-שלוש שנים אחרונות לחצנו, שכל התשלומים לילדים יהיו במסגרת המוסד לביטוח לאומי, וכך תשלום לשני ילדי עובדים - העברנו הכל לביטוח הלאומי, ואז כל התשלום, מהילד הראשון, נעשה במסגרת הביטוח הלאומי. היה בזה יתרון וגם חסרון. עכשו אני מרגישה את החסרון, ויכל להיות שהחסרון היה בכך שלחצנו כל כך.

התשלום עבור שני הילדים הראשונים, היה חלק מהשכר, וחלו עליהם תנאים סוציאליים. הם היו חלק משכר עבודה.

עכשו, כשרוצים להכניס שינויים בכל הנושא הזה - קל להם יותר, כי הכניסו את כל הנושא של קיצבות ילדים לביטוח לאומי, והכניסו את הגדרת מס הכנסה, ובעקבות הרפורמה זה מקבל את ההגדרה הזאת על סמך הגדרת מס הכנסה וערך נקודת זיכוי, וההצמדה ליוקר המחיה, כפי שקבלעה ועדת בן-שחר.

כל המערכת שנקבעה ע"י הביטוח הלאומי, לגבי ההצמדה, כאשר ועדת העבודה כל כך שרחה כדי לשמור על ההצמדה לרמת השכר במשק, ויחד עם זה הצמדנו לסעיף ג', במדה ויהיה תשלום תוספת-יוקר או פיצוי התיקרות - דאגנו שזה יחול גם כן, וכך המערכת הזאת פעלה היטב ולא נפגעו המשפחות אשר יש להן ילדים, לא משפחות מחבות ילדים ולא משפחות שיש להם שני ילדים ראשונים.

עם הרפורמה, כל הקערה נהפכה על פיה, וזה הפך לזכאות; מילד שלישי והלאה נקודה ורבע, וההצמדה היתה למדד יוקר המחיה.

ביום שני, הופתענו לשמוע, שיש מגמות באוצר לקצץ בקיצבות ילדים. אינני רוצה להכנס לבעיות התקציב; אנו יודעים שהמדינה במצוקה ויש לנקוט צעדים עקב זאת, אבל מכאן ועד הליכה בדרך הקלה ופגיעה בקיצבות ילדים - הדרך ארוכה. במקום להעמיק גביה וע"י כך להגדיל את הכנסת האוצר, הולכים בדרך הקלה וישיגו 125 מליון ל"י מקיצוץ בקיצבות ילדים.

אני חושבת, שצד כזה, אם הוא יתקבל, יהיה בו עירעור חמור ביותר לגבי אמיתותה ממסלה, משתי בחינות: 1. הרפורמה, שנתקבלה ביולי 75 ע"י הכנסת, קבעה את גובה הקיצבות והצמדתן. אם החליטו עכשו, שהרפורמה קבעה יותר מדי, היו צריכים לחשוב על מה שקבוע בחוק. לבוא עכשו ולשלוח לבנה אחת ולפגוע רק בקיצבות הילדים - אינני חושבת, שזאת דרך נכונה, והיא תערער את האמינות, כי כל הנושא של קיצבות ילדים קשור עם כל המערכת שנקבעה.

2. נחתמו הסכמי עבודה בין הממשלה וההסתדרות, בינואר, ונלקח אז בחשבון, והודגש במפורש, שהתוספת הזאת, שניתנה עבור הילדים במסגרת הרפורמה, נשמרת וקימת על פי החוק. זה היה דבר, שהתפארו בו כל הזמן.

יוצא, שאנו באים להפך הסכמים ולערער אמינות. האם זה יביא שקט ביחסי עבודה? איבני חושבת, שציבור העובדים, אשר חתם על הסכמי עבודה, יסכים, כאשר דבר זה נלקח בחשבון ואי אפשר לבוא עכשו ולהגיד לו: אנו באים לקחת ממך את זה.

אנחנו צריכים לקחת עוד דבר בחשבון: מה ז"א שני ילדים ראשונים זה לא בורא? שר אחד עוד הרחיק לכת ובכלל ביטל את קיצבת הילדים. עלינו לזפור, שמי שיש לו יותר ילדים, יש לו גם את שני הילדים הראשונים. אם למשפחה יש אמנם שני ילדים, הלא יהיה לה גם ילד שלישי, ואז שוב יעשו פעולות העברה? אומרים לי: "מה עורכי דין צריכים לקבל עבור שני ילדים?" אם כך, נתחיל לעשות סלקציות? מדטב ידאגו שאלה שאינם זקוקים, ישלמו מס אמת. אילו האוכלוסיה היתה משלמת מס הכנסה אמת, כי אז לא היו זקוקים לכל הפעולות האלה.

אני חושבת, שאנחנו נצטרך לדחות את המגמה הזאת של קיצוץ בקיצבות ילדים, ולדחות את רוע הגזירה. אסור לנו לתת יד לקבלת הכרעה מהסוג הזה. מתחילים עם תוספת היוקר, וההצעה היא לא לתת בכלל לשני הילדים הראשונים. באוקטובר ההתיקרות תגיע לפחות ל-15% עד 16%, ואם אנו לוקחים 250 ל"י של שני ילדים ראשונים, זה סכום משמעותי לחדש, וזה בנוסף למס ערך מוסף שיגרום ליותר הוצאות וכו'. איבנו יכולים להפוך את האוכלוסיה שיש לה שני ילדים ראשונים, שהיא תישא בעול הזה.

מי הן המשפחות האלה? אלה בעיקר זוגות צעירים, שיש להם משכנתא על דירה, והם צריכים לפרוע חובות של 900 ל"י לחדש. מתוך כל הדברים האלה, שהצבעתי עליהם, ועוד חברי כנסת יוסיפו עליהם, אני בדעה, שאנו היום נקבל החלטה של הוועדה, שאנו דוחים כל מגמה מהסוג הזה, שיש בה כדי לפגוע בקיצבות ילדים. לפניכם מונח סופס המבהיר את המצב המשפטי שהיה בעבר וכן היום, במסגרת קיצבות ילדים.

אולי יעדכן אותנו, מר א. לאור, מה היתה ההצעה ומה החליטה הממשלה, והיכן הנושא הזה עומד, כדי שנדע איך להתיתם לנושא זה.

א. לאור: בהצעת הקיצוצים, שהממשלה קיבלה אותה, הוצע שלא תשולם תוספת-יוקר בקיצבת ילד ראשון ושני, בכל המערכת. (ר.רוטר: אף פעם או רק באוקטובר?) נאמר, שלא תשולם תוספת היוקר בקיצבות ילד ראשון ושני. תוספת התיקרות לשאר קיצבות הילדים, תהיה 70%. ההערכה התקציבית היא, שזה מביא לחסכון של 125 מליון ל"י בחצי שנה. עוד לא יצאה ההחלטה בכתב, אבל כפי שנמסר לי הסיכום בתקבל, והנושא יועבר לוועדת שרים לעניני רווחה, כדי לבחון אולי יש דרכים אחרות בנושא זה של קיצבות ילדים. אני מבין, שיכל להיות, שוועדת השרים לעניני רווחה תקבל איזה הצעה אחרת בנושא זה. יש כמה הצעות, ואפשר למצוא פריאציות אחרות בנושא זה. לכן, איזה הצעה תהיה סופית - אי אפשר כהגע לדעת.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: הצעת שר האוצר זה אקט חד-פעמי, או זה מכוון להיות באופן קבוע?

א. לאור: הכוונה לא היתה, שזה יהיה חד-פעמי, אלא יהיה שינוי בחוק. אנחנו רואים באיזה חוקים מדובר, והכוונה היתה שינוי בחוק. נניח, בקשר לעידכון, קיצבת ילד ראשון ושני לא תעודכן, וקיצבת ילד שלישי ואילך תעודכן. זה מחייב עוד שינוי, כדי שהחסכון יהיה בתקציב המדינה ולא בצד הוצאה של הביטוח הלאומי. כרגע ההשתתפות בקיצבות ילדים זה לירה של האוצר מול לירה של גביה. אם יוחלט על שינוי, זה יקטין את ההוצאה. צריך להיות תיקון בהתאם לכך, כדי שהחסכון יהיה באוצר ולא בביטוח הלאומי.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: מפחיתים את השתתפות האוצר.

א. לאור : יש כמליארד ל"י השתתפות של האוצר על בסיס שנתי, אז זה יהיה, בניח 750 מליון.

היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו : כמה זה יפגע בקיצבה?

א. לאור : אם מדברים על המועד הקרוב ביותר, באוקטובר היו מעודכנים בערך ב-17%, ולגבי ילד ראשון ושני זה 20 ל"י בערך. לגבי ילד שלישי ואילך זה 11 ל"י פחות ממה שהיה. לא יתנו 30% מ-17%. אם ניקח התיקרות על בסיס שנתי, אז התמונה היא שונה.

ר.רוטר : אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה את ההסטוריה הקצרה של ההצעה. לנו נראה מעניין, ששינויים בפקודת מס הכנסה, בפעם הראשונה מובאים לוועדת שרים לעניני רווחה דוקא, וזה מציין אולי את מה שקרה ברפורמה בשנה שעברה, כאשר זיכויים במס, בגין ילדים, שולמו יחד עם קיצבות ילדים מטעם המוסד לביטוח לאומי. (היו"ר ש.ארבלי-אלמוזלינו: עשיתם משגה) אינני חושב, שעשינו משגה. אני לא חושב, שבגלל שהיזם יש אנשים הסבורים מה שהם סבורים, ומציעים מה שהם מציעים, ואינני יודע מה ההחלטה המדויקת של הממשלה, אינני חושב שעשינו משגה.

הקיצבות, שמסלם ביטוח לאומי, הן לא קיצבות כמובן של תשלומי העברה, שהמוסד משלם לאנשים שנפגעו בגלל מות, או נכות, או זיקנה, או כל סבה אחרת של יכולת לעבוד, אלא הן מהוות חלק ממערכת המס. במסגרת מערכת המס, יש דרך מסוימת להתחשב בכך, שלמפרנס או לנישום, שיש לו הכנסה ידועה, יש ילדים או אין, או יש לו יותר או פחות ילדים, אם מדובר בעו"ד הנמצא בעשירון העליון של התחלקות הכנסה או מדובר בעובד הנמצא בעשירון התחתון של התחלקות ההכנסה. בשאלת השאלה, מה מערכת המס צריכה לעשות בכך שלאחד אין ילדים, לשני יש שלושה ילדים, לרביעי משפחה מרובת ילדים וכו'. אחת הדרכים, שבהן הלכה פקודת מס הכנסה עד הרפורמה היא, שהיא נתנה ניכויים; היא הפחיתה סכום מסוים מהמס בגין ילדים.

באנו כלנו, לרבות ועדת בן-שחר אשר אמרה, שהשיטה של ניכויים היא רגרסיבית, כי ההנאה הולכת וגדלה ככל שהכנסה של הנישום הולכת וגדלה; מי שהגיע לשעורי מס של 50% - מותרים לו על 50% מס על כל לירה מנוכה, ומי שנמצא ב-80%-70% מס על כל לירה נוספת, נהנה מ-80%-70% על כל לירה של ניכוי.

ועדת בן שחר הציעה לשנות את זה, כדי שההתחלקות תהיה יותר צודקת, והציעה שניקח התחשבות בנפשות התלויות במבוטח, וניתן סכום אחיד גם לדלפון וגם לעשיר, ז"א נתחשב בסכום המס באותה דרך בדלפון ובעשיר.

הצעת ועדת בן-שחר היתה מורכבת משלושה אלמנטים: 1. הורידה את שעורי המס. צעד כזה הוא רגרסיבי, כי ההקלה היא יותר גדולה למי שנמצא בקטגוריות הגבוהות יותר. כנגד זה, כדאי לא לעשות את ההכנסה פחות שויונית, היא השוותה את הקצבות והזיכויים האחידים והשווים. ע"י שילוב שני אלה יחד - הכנסת אלמנו פרוגרסיבי והפחתת שעורי המס - היא הגיעה לכך, שהתחלקות ההכנסה נשארת פחות או יותר אותה, ומדת הפרוגרסיביות לא קטנה.

ההצעה שלפנינו היא: במערכת שעורי המס, לא נוגעים. משאירים אותם ברמת המופחתות, ז"א אלה ימשיכו להנות מאותם אלמנטים של הפחתת המס. אך אותו צעד הבא לאזן את ההשפעה הרגרסיבית - את זה ישחקו ויקטינו. ז"א, שאם למס הכנסה יש תפקיד בתיקון מסוים של התחלקות ההכנסה, בהתחלקות קצת יותר שויונית - בא התיקון המוצע ואומר: נכניס רגרסיביות ונקטינן את הפרוגרסיביות של מס הכנסה.

מבחינה זאת, אם אנחנו עושים זאת ערב החלתם של מסים חדשים כמו מס ערך מוסף, ז"א שכלל מערכת המיסוי שהמדינה נכנסת אליה היא תהיה פחות פרוגרסיבית, פחות מתקנת את חלוקת ההכנסה, והיא לא מוסיפה לצמצם פערים אלא מרחיבה את הפערים.

מה שמוזר בעיני כפל כפליים הוא, שהקיצבות לילדים, כפי שנקבעו במסגרת הרפורמה, מערכת ההצמדה שלהם היא רק חלק אחד מכל המערכת; יש גם זיכויים, זיכויים לבודד, לרווק, זיכויים לזוג בלי ילדים, זיכויים לאשה עובדת, ועוד זיכויים שונים. באותו ענין של הצדק בין משפחה למשפחה לפי גודלה, מתחילים משום מה לעסוק בילד ראשון ומעלה. שוכחים את הזיכויים הניתנים לרווק, יש זיכוי לתושב, נמזה נהנה גם הרווק. ואז, הרווק וכן הנשוי בלי ילדים, משום מה הוא לא צריך לשאת בנטל, ודוקא משפחות עם ילדים - שם באים לכרסם.

לא ברור אם ביטול ההצמדה הוא חד-פעמי רק לאוקסובר. אבל, הבנתי ממר לאור, שמדברים בתיקון חוק לא כהוראה חד-פעמית, ואז בעצם מדובר על כך, שאותו אלמנט של קיצבות ילדים, שהוא נדבך אחד במערכת שלמה, הוא יפול, והנפילה אולי לא תהיה בבת אחת אז זה יהיה בהתאם לקצב האינפלציה שהוא 30% לשנה, ואז זה ענין שנתיים-שלוש שנים שכל קיצבת ילד ראשון ושני יורדת מהמפה של מס-הכנסה ותשלומי העברה.

לא ברור לי מדוע מפריס את האיזון בין משפחות בלי ילדים למשפחות עם ילדים. נראה לי, שהצעדים האלה יביאו להעמקת הפערים בהתחלקות ההכנסה.

עם כל המהפכה החברתית המהוללת, שהובאה לכנסת באמצעות ועדת בן-שחר, נדרשו כל מערכת החוקים, החברתיים והאחרים, להתאים עצמם ליצירה החדשה, אשר נוצרה. והנה, אנחנו בתיקון מס.17 הצענו מערכת תיקונים מפליגים במבנה הביטוח הלאומי, בהתבסס על כך שיש קיצבה לילד ראשון ושני, לאלמנות, לנתמכים וכל היתר, ורמת הקצבות למשפחות מרובות ילדים הוגדלו לסכומים גדולים יותר. באנו וקיבלנו את הסכמת הוועדה, שתוספת תלוים בגין ילדים לא תינתן בגיל ילד שלישי ומעלה. באנו והפחתנו את התלוים לילד ראשון ושני ל-5%, ז"א היתה הורדה לחצי. בחוזה שלנו על הטבה סוציאלית, ביטלנו תוספת סוציאלית בגין ילדים. במערכת תמיכה-הסעד, ביטלו כל תוספת תמיכה בגין ילד שלישי ואילך.

אם כן, עשינו מערכת שינויים, אשר אז, חסכה עשרות מליוני ל"י במערכת התמיכות והקצבות לילדים. לפי הערכתי, זה מאה מליון ל"י בערך. זאת חסכנו במערכת, כדי לא ליצור כפל גמלה במקום שזה אינו דרוש.

עכשו אנחנו נצטרך לבנות מחדש את כל התוספות, שלא ינתנו מכאן. אם כח הקניה יורד ב-17%, מי שיש לו ילד שלישי נצטרך לילד ראשון ושני להגדיל באותם 20-30 ל"י שהחישוב יראה. נצטרך לעשות זאת כך, אם איננו רוצים לפגוע במשפחות האלה, ולתת את זה שם.

אני הבנתי, שבשכבות החלשות ביותר לא מתכוונים לפגוע. אנחנו נצטרך לקחת את כל מערכת החוקים, את קיצבות הסעד וכו', ולהתחיל לבנות אותם. אם תוספת היוקר ומנגנון ההצמדה לילד שלישי+ הוא 70% מהמדד, הרי נצטרך לשוב לשקול את המערכת בהתאם לזה. היות ובערך מחצית הילדים הראשונים והשניים הם ילדים במשפחות שיש להם יותר ילדים, הרי אם נציע להחזיר את הכסף המופחת כאן - להחזיר אותו שם, אז זה לא 125 מליון אלא 60 מליון ל"י.

הדבר הלוחץ אותנו בביטוח לאומי זה לא הסכום של מאה מליון ל"י. מאה מליון ל"י בכלל התקציב לשרותי רווחה, אינו סכום שלא ניתן להוריד אותו במקום שאולי יש קצת שומן. אבל, מה שקורה כאן, זה שמוציאים מתוך המערכת, אשר אוזנה כל כך טובה ע"י ועדת בן-שחר, מוציאים נדבך אחד, וזה דורש רה-רפורמה גם במס הכנסה וגם בתשלומי העברה, כדי ליצור איזון מחדש.

לכן, אם מדובר בהוראת שעה, שצריך לקצץ סכומים, לגביל הוצאות ולהדק חגורה - צריך לבוא ולפתוח את כל הספר הזה, וספרים אחרים הקשורים בתשלומי העברה, ולראות באיזה מקומות אפשר להוריד דברים שהם לוקטוס שבלוקטוס. יש מקומות, שהדבר הזה הרבה יותר הגיוני ופחות כואב. אני בטוח, שאם יושבים לשלחן, חושבים וקובעים את החוק לפרטי פרטיו, אפשר להביא הצעות שהם מבחינה כספית יהיו שקולות למה שצרכי המדינה מחייבים, אבל אינם מערערים מבנים מורכבים שנוצר לצביהם קונצנזוס בכנסת ובחברה, שהם באים להבריא את מערכת המס ותשלומי העברה. מה שפה מוצע, זה אומר להוציא פתאום לבנה מכל המערכת ונותני כלל המבנה להתפורר.

הממשלה בעצמה ציינה ופארה את הרפורמה. לדעתי, אם חברינו באוצר, המופקדים על פרקים אחרים ברפורמה של ועדת בן-שחר, היו מתמסרים בפרץ הנכון לביצוע הרפורמה, היו משיגים הרבה יותר מ-100 מליון ל"י. אנחנו בעצמנו, במדטד לביטוח לאומי, בעקבות הרפורמה, זהגדלת הגביה ואפשרות הקיזוז, הצלחנו בשנה הראשונה של התארגנות לגבות מאה מליון ל"י פיגורים מעצמאים באמצעות קיזוזים מקצבות ילדים. מדובר בסרבני תשלום, אשר הניכויים לגביהם אינם נעשים כמו אצל השכירים.

אני בטוח, שאם חברינו באוצר היו משתמשים בכלים שהם קיבלו במסגרת חקיקה, כמו עיכוב תשלומים, כאשר יש אי-דיווח לצרך מס הכנסה וביטוח לאומי, וע"י כך היו מעמיקים את הגביה, לוא היו משתמשים באפשרות לקזז פיגורים - וזאת ללא תוספת פקיד אחד - אפשר היה להעמיק גביית מס הכנסה מעצמאים, ואז התמורה שהיתה מתקבלת כאן היתה שקולה לאין ערוך יותר, גם מבחינה כלכלית, חברתית ותקציבית, לגבי דברים שכאן מדובר בהם.

לכן, נראה לי, שצריך לבחון את העניין פעם נוספת. אני מבין, שההחלטה על קיצוץ 125 מליון ל"י, היא בתקציבי הרווחה, וניתן לבחון את סדרי העדיפויות. אין כאן אדוקים לגירסה, שהניח שר האוצר בישיבת הממשלה. (ח.שמעוני: אם רוצים לספוג 125 מליון ל"י, הרי יש להם את ה-1/2) זה כבר בתוך התקציב.

יש לנו כל הסבות להניח, שאנו נעלה בגביה השנה, והעודף שיספג ויועבר לאוצר, יהיה מעבר לתקציב.

לדעתי, יש מקום, פה ושם, להוריד שומן, ולא דוקא בדרך שהוצעה ע"י שר האוצר, שהיא לא נראית לצו כנכונה.

לגבי מנגנון ההצמדה: כאשר ועדת בן-שחר שקלה למה להצמיד את תקרות המס ואת נקודת הזיכוי והקצבה ופטורים שונים, עמדו על הפרק כמה הצעות: הצעה אחת, זאת שנתקבלה - להצמיד למדד. הצעה שניה היתה להצמיד למדד, אבל 70%, בעקבות ועדת זוסמן. הצעה שלישית היתה של המוסד לביטוח לאומי, שחשבנו אז שטוב לשמור על הצמדה לממוצע השכר.

מה שמעיק היום על האוצר הוא, שהם העדיפו אז את ההצמדה למדד, כשהם ראו התפתחות שהשכר בדרך כלל עלה יותר מהמדד. מה שקורה הוא, שנכנסנו דוקא לקפאון בשכר, וז"א פדה המחירים עולה קצת יותר מהשכר הנומינלי, ויוצא שקצבות הילדים, שהוצמדו ל-100% של המדד, עולות בשעור יותר גדול מאשר השכר, לכן ערכן היחסי גדל.

ועדת בן-שחר לא כל כך התכוונה לכך, וגם אנחנו לא בטוחים אם זאת הכוונה, שאם יש הכרח לצמצם אז תשלומי הרווחה צריכים לקבל סכומים גדולים יותר. לכן, היה נראה לנו שבכון היה לאזן א"י. הצמדת המערכת דוקא לשכר הממוצע, כי אז אם יש עליה ברמת החיים, אז גם הנתמכים נהנים, ואם יש קפאון - גם הם קופאים באפן יחסי. בצורה כזאת יכלו להביא לכך שהפערים היחסיים בין הקבוצות השונות בחברה, יישמרו.

מה שיצא כאן הוא, שמתוך שיקולים מסוימים של שלמות המערכת, שראו קצבות לילדים כמו זיכוי, אז באו ואמרו, שיהיה צמוד למדד. אנחנו השלמנו עם זה, כי ראינו בכך מיקשה אחת וזה צריך להתפתח בצורה מקבילה.

מ. רובין : אני רוצה להביא פני הוועדה הנכבדה את העמדה שלנו. לנו נראה הדבר, כענין עקרוני, שיש להתיחס אליו, ובכמה דברים בחומרה רבה.

א. עמדתו של הממונה על התקציבים, קובעת בצורה חד-משמעית, שמכאן ואילך נתחיל להיות עדים לתהליך של קיצוץ בשרותים, ומה שאנו רואים עכשו זה רק מיקדמה בקיצוץ בשרותים. אנחנו רואים בזה רגרסיה מובהקת בשרותים סוציאליים. אנחנו רואים בזה דרך קלה ביותר כאשר מקצצים בשרותים, בין אם זה בחינוך תיכון ובין אם זה בשרותים אחרים, שהושגו בעמל רב. ביטולם יביא למצב בלתי נסבל, שהוא הרבה מעבר לקיצוץ שמדובר בו.

הגענו ליציבות בשרותים פינימליים, ואם נתחיל בארוזיה של כל הנושא הזה בגישה פשטנית כזאת, ההשלכה יכולה להיות הרסנית.

ב. אני רוצה להביע את מורת-רוחה של לשכת יועץ ראש הממשלה לעניני רווחה, מהעובדה שלמרות החלטה מפורשת - הן של הממשלה והן של ועדת השרים - לא שותפנו בשום דרך שהיא בהחלטה ובדיונים על קיצוצים בשרותי רווחה. לנו זה נראה חורג גם ממסגרת של הטעם הטוב. אם הקימו מערכת לשרותי רווחה, נשאלת השאלה אם יש מקום לרוקן אותה מתוכן. אם לא ניתן לנו לפעול בקביעת סדרי עדיפות בשרותי רווחה, אז המערכת הזאת היא פיקטיבית ואנו נצטרך לשקול שנית את כל עמדתנו בנושא הזה.

הנושא של סדרי עדיפות: הגשנו הצעה לסדרי עדיפות, ובשלב מסוים האוצר גם שיתף פעולה, אבל רק כשזה מגיע לשוליים. בקיצוץ האחרון, לא רק שלא היה שיתוף-פעולה, אלא בכלל היתה קונטרפירציה, שהיא לא מובנת לנו, והקיצוץ נעשה בשרירות מוחלטת, בלי לתת מקום לבדיקת אפשרויות אחרות, ויש בהחלט מה לאמר בענין זה, שלא לדבר על סדרי עדיפות במערכת המוניטרית הכללית, כפי שנאמרו כאן הדברים, ויש לנו הצעות בענין זה.

אם תינתן לנו ההזדמנות, אנו מוכנים להגיש הצעות קונקרסיות לקיצוצים, שלא יפגעו בעקרון של רמת שרותים ממשלתיים לאוכלוסית המצוקה, ודיש בהן שמירה על העקרון של אי-פגיעה בשכבות המצוקה.

הממשלה החליטה להעביר לנו מיגזר צר מאד של החלטה, וזה מיגזר צר מאד שאינני יודע אם הוא נותן לנו מירווח לפעולה. האפשרות היא כמעט אפסית. אם היינו צריכים להיות עקביים במדיניות שלנו, היינו צריכים להחזיר את זה לממשלה. מה שנוגעים לנו, אינני קביעה של סדרי עדיפות, אלא תימרון מאד צר, שאיננו קובע סדר עדיפות אמתי.

ל. דיציאן : אני חושב, שרק היום מתברר, בצורה הברורה ביותר, עד כמה צדקתי, כאשר גם בוועדה וגם מעל במת הכנסת, התרעתי על כך שעושים עירבוב לא הגיוני בין מערכת המסים ובין מערכת התשלומים והקצבות הסוציאליות.

נכון, שבזמן האחרון היו ניכויים במס הכנסה, אבל תקופה ארוכה מאד הניכויים לא היו ניכויים אלא זיכויים. למעשה, בהפרכת הזיכויים לניכויים, האוצר עשה חשבון שהוא הרויח מזה, כי ניכוי של אלף ל"י לשני ילדים במיגזרים הגבוהים, היה למעשה זיכוי של כמעט אלף ל"י, וכאן זה נהפך ל-200 ל"י.

התשלומים לילד ראשון ושני, לעצמאים, זה גם כן לא היה חיצוני; אנחנו העלינו את התשלומים של העצמאים ב-1,5% למטרה זאת, אז היה ברוב וגם היום, שהגביה הזאת של 1,5% למעשה צמודה לאינדקס, כי העלינו בצורה ניכרת מאד את התקרה, ומשלמים את זה מכל התיקרה. תוספת היוקר היום היא על כל השכר. למעשה, תוספת היוקר וגם תוספת השכר, מהם מנכים את התשלום מביטוח לאומי.

אני אומר את דברי על דעת סיעת הליכוד. למעשה, אני רואה, וסיעת הליכוד רואה בנסיון הזה של פגיעה במערכת - המסמך הראשון בקבורת הרפורמה. הרפורמה מבוססת על מיקשה אחת, וברגע שאתה מוציא אפילו את הדבר הקטן ביותר - אתה מבטל את כל הבסיס של הרפורמה. איפה מתחילים? מתחילים דוקא באותו מיגזור שהוא רגיש ביותר בכל הרפורמה. איפה מתחילים? לוא לאוצר היתה אפשרות, הוא היה מוריד אולי גם את ה-1% שהוא הוסיף לקיצבת זיקנה, שהוא בעצם גם לא הוסיף. מחר הוא ילך באותה דרך, כפי שהוא הוסיף 0,5% שלא היה צריך בו, שהוא היה 0,5% פיסקאלי גרידא, אבל לנו לא היתה סמכות כאן להתערב.

אבל, כאן, בענין זה, האוצר בלי הפכמת הועדה הזאת לא יכול לשנות מאומה. אני חושב, שהוועדה - על כל חלקיה בלי יוצא מהכלל - צריכה להתאחד בזה ולהודיע כבר היום לממשלה, שלא תשלה את עצמה שהוועדה תיתן את ידה לפגוע בצורה כל שהיא באותם אנשים שהם זקוקים למה שהושג עבורם דוקא בתקופה של עליה מתמדת מעל ומעבר לכל מה שחשבו בזמן שהגישו את התקציב. אם האוצר הגיע כבר היום מ-25% ל-32%, אני חותם שזה יהיה יותר מ-40%, בדיוק כמו שאמרתי שעקב ביטול הסובסידיות זה לא יהיה 4,5% אלא 8%-9%, ואני צודקתי. לכן, אני חושב, שצריך שהציבור ידע והממשלה תדע, שהוועדה הזאת בשום פנים ואופן לא תסכים להצעות האלה.

אם צריכים 125 מליון ל"י לקצץ, הבה נראה באיזה מיגזרים של הביטוח הלאומי יכולים לקצץ. אנחנו צריכים להיות זהירים מאד בהצעה כזאת. כל עוד אין לנו הצעה ספציפית - את ההצעה הספציפית הזאת אנו דוחים. הצעה אחרת אשר תובא - נראה אם היא צודקת או לא.

ה. זיידל : אני מתייבב מאחרי דברי היו"ר בתביעה מהממשלה להסיר את כל ההצעה הזאת של קיצוץ או הפחתה

בתוספת היוקר. אני שוקל את הצעת הממשלה מתוך שלושה אספקטים: תחיקתי, כלכלי וחברתי. שלושה ימים, אני מתעמק וחושב, מה קרה לשר האוצר? דיברתי עם כמה שרים, ומתברר שהם לא מתמצאים בנושא. אני סיפרתי להם את תולדות כל ההסדרים וההשגים שהגענו אליהם. אנחנו טענו שההסדר הקודם היה אנטי סוציאלי. היום כששמעתי את מר רוטר, ראיתי שהוא איש הדואג לנושאים סוציאליים. כאשר התחלתי להסביר לשרים, הם התחילו להבין שבמשך כל השנים שילמו עבור שני ילדים ראשונים, אלא שבמקום שפעם היו מעורבים בזה שלושה גורמים - המעביד הביטוח הלאומי ומס הכנסה - הכניסו את זה לכתובת אחת שהיא המוסד לביטוח לאומי, וזאת עקב הרפורמה. והנה פתאום עכשו באים ואומרים בצורה דמגוגית: "מה פתאום אתה דואג לעשירים?" לדעתי, זאת דמגוגיה אשר לא יתכן שאנו נשתמש בה. עוד יתברר, שיהיה בזה הרס.

אנחנו צריכים לקבל החלטה פה אחד. אני מודיע, שגם אם הממשלה תחליט לחייב אותנו - אותי הממשלה הזאת לא תחייב. אני יכול רק להביע פליאה על השרים שלנו, שלמרות שהיתה החלטה אצלנו לא לקבל את ההצעה - הם הצביעו בעד.

הכנסת החליטה לקבל את תכנית הרפורמה של ועדת בן-שחר, בתנאי שזאת תהיה מיקשה אחת. תמיד דובר על כך שהרפורמה צריכה להתקבל כמיקשה אחת, וכי אם מוציאים נדבך אחד - זה הרס של כל המערכת. לנו אסור לתת יד להרס המערכת הזאת.

היה רצוי מאד, שבכל מדיניות כלכלית אשר מתכננים באוצר, יבטיחו שהמדיניות הסוציאלית לא תיפגע. בכל מדיניות העולם דואגים בעת אינפלציה, שמדיניות סוציאליות לא תיפגע. כאן יש תהליך הפוך, לצערי.

א. לבנבראון: קשה מאד להסביר את שר האוצר. גם נציג משרד האוצר, מר א. לאור, השמיע רק את העובדות הידועות, אבל הסבר איך קרה דבר כזה - קשה למצוא. אני לא נוטה לקבל את הסברה, שהשרים לא ידעו על מה מדובר.

מדובר בסך הכל ב-125 מליון ל"י. הלא חסרים מליארדים, אז אם כך, ממי לוקחים את 125 מליון הל"י? הרי מאלה, כאשר לוקחים 40-60 ל"י זה ענין של פת לחם. אני מנסה גם כן להבין מה קרה פה. כל אחד יכול להציע מאיפה לקחת. החברים דיברו על רפורמה ועל מיקשה אחת. האמת היא, שמזמן כבר ביטלו את הרפורמה. ברגע שהיה נסיון של אחד הפקידים להטיל מט רווחים על בת"ד - ביטלו את הרפורמה.

כל משרת הרפורמה היתה להגיע לגבית מס אמת. עכשו באים לקחת מקיצבות ילדים. זה ביטול הרפורמה וזה נוגד את החוק. לפי הנוסח המשפטי, זה דורש שינוי חוק. סעיף 109 אומר שבלי אישור ועדת העבודה אי אפשר לתקן סעיף קטן (א). לפחות צריך היה לעשות צעד כזה, בהתייעצות עם ועדת העבודה.

אני בהחלט מצטרף להצעה, שוועדת העבודה תקבל החלטה ברורה וחד-משמעית, שהיא דוחה את ההצעה לבטל את תוספת היוקר בקיצבת ילדים.

פ. גרופר: לאור מה שאמרה היו"ר ומה שאמרו חברי-כנסת, מובן שמה שהאוצר רוצה לעשות, זו ממש בדיחה. איך יכול שר במדינה לאמר שלא נורא כשמדובר בילד ראשון ושני? מי הם אלה שיש להם שני ילדים? הרי אנו מעודדים את הזוגות הצעירים, הם עתיד האומה והמדינה. האם נפגע בהם? האם נפגע באלה הלוקחים משכנתאות ואשר צריכים לקחת על עצמם עומס כל כך גדול אחרי שהם מתחננים? אין זו שאלה אם זה 60 ל"י או לירה אחת.

גבירתי יו"ר הוועדה, זאת הוועדה שבה אנו דנים על פסנטים איך להחזיר את היורדים, ועוד לתת להם כסף. האם להם צריך עוד לתת מתנה? היו שנים שנתנו להם. האם היום נפגע בקצבות לילד ראשון ושני? זה לעג לרש. היום עומדים למכור באשדוד צינור במאה מליון ל"י, שלא השתמשו בו שנים. על זה אי אפשר לחסוך?

אני מצטרף להצעת ההחלטה, שאנו מתנגדים להצעת האוצר, מבקשים שהממשלה תסיר את ההצעה הזאת, ולא באשר אותה. אם לא באשר אותה - היא לא תעבור.

אמר ח"כ זיידל, שזה לא תחיקתי, זה לא כלכלי, וזה גם לא מוסרי לפרטם דבר כזה בצירור. קילקלנו כבר יותר ממאה מליון ל"י, ע"י הודעות כאלה לציבור. זה כואב לי.

ח. שמעוני: אמרו, שההתיקרויות היו צפויות עד 25% אך הן עלו עד 31% ולכן 6% אלה חסרים בתקציב. אם נבחן ממה נבעו ההתיקרויות האלה, הרי זה בגלל עליית מצרכי הישוד, והנהגת מס ערך מוסף בשיעור גבוה יותר מאשר חשבו תחילה. בשני אלמנטים אלה, פוגעים קדם כל בשכבת החלשות. אמרו לנו שאת זה בדרך כלל מאזנים במערכת ההצמדה למדד. ועלית תוספת היוקר. השרים ידעו במה מדובר, ולצערי המזימה הזאת במשרד האוצר קיימת מיום הנהגת הרפורמה. כבר לפני חצי שנה אמרתי, שבאוצר מתכננים לשחוק את הקיצבות של הילדים, ויש מכתב מהאוצר שהוא מתכוון לעשות את זה.

מה שהאוצר עושה זהו מצד אחד הורדת תיקרת המס, כדי שבעלי היכולת לא יכניסו כספים לקופת האוצר ולא ימלאו את החסר, מצד שני שחיקת האיזון הקטן במערכת ההצמדה.

כל הדיבורים על ילד ראשון ושני, ו-70%, זה תרגיל התחלתי במערכת הזאת.

אם ניתן לפגוע ב-10% בקיצבת הילד הראשון - לא יעבור זמן רב, ויזיעו לשחוק את כל מערכת ההתמיכה בילדים. הדיבורים של השרים כגון הביטוי "פראזיטים..." , משתלבים עם המזימה הזאת. יש פסיכוזה במדינה, שמי שמביא את האסון הכלכלי במדינה הזאת, זה השכבות החלשות האלה.

אני מבין, שיעלו ב-17%. אם כך, למה לא יעלו ב-65% את תיקרת המס? מדוע לא לקחת את זה מהם?

אני רוצה להזכיר את ידי ההסתדרות. הדבר הזה מעוגן בהסכמי השכר. הסכמי השכר, שבהם הוטכם לא להעלות יותר מ-2%, היו מבוססים על כך שהשכיר יקבל את הפיצוי שלו בדרך הזאת. לוא ההסתדרות היתה יודעת על התפתחות כזאת - לא היתה הולכת בדרך שהלכה להסכמים. זאת מערכת של הונאה לכל אורך הדרך.

אני מציע, שלא ניתן את ידינו להורדה הקיצבות של הילד הראשון והשני. נחליט כי ועדת העבודה לא תיתן ידה לכל תחיקה הבאה לפגוע בהשג סוציאלי שהוא היה תוצאה של מערכת מס הכנסה.

מ. גז : חשבתי, שהמבוכה רק אצלנו. אבל, אתמול התכנסה

ישיבה של הפדרציה הספרדית וראיתי איך אצחבד פראים בעיניהם. לדעתם, הבילבול והמבוכה האלה, זה או בנקרוס או זה משהו שלא ניתן להבין. הם ביקרו בעיירות הפיתוח, ראו את המצוקה. שאלתם היא: אתם רוצים שיבואו עולים, אם כך איך זה מתישב עם הפסקת הבניה? אתם רוצים לשפר את מצב המשפחות - איך זה מתישב עם קיצוצים בקיצבות?

אם אתם חושבים, שהיה ח"כ אחד שיכל היה להסביר להם בצורה הגיונית מה מתרחש, ובכך לא היה בכחנו להסביר זאת בצורה הגיונית.

אני יודעת שילכו לקיצוצים, גם אם נצחק לשמים. אני יודעת שיבצעו את הקיצוצים האלה, ולכן אני רוצה, לפחות, להפחית את הנזק למינימום האפשרי, כדי שלפחות לא יפגעו במשפחות מרובות ילדים שהן בעלות הכנסה נמוכה. חשוב מאד, שלפחות לא יפגעו במעוטי הכנסה.

אני רואה את פני הדברים, אני רואה, שלא יעזור לאיש מאתנו, כי הולכים לקיצוצים רבים, ואני רוצה להבטיח קדם כל שאותן שכבות שהן בעלות משכורות נמוכות, לא יפגעו. אם נוכל אחר כך להשיג מחדש את ההשג ולתת לילד ראשון ושני - נעשה זאת ברצון. הרי עוד לא הספקנו כמעט להנות מענין זה של ילד ראשון ושני.

ר. רוטר : בשנה שעברה שילמנו 62 ל"י קיצבת ילדי עובדים. אם תוסיפי את העליה במדד, זה בערך מאה ל"י.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו : אני מביאה לידיעתכם מברק, שנשלח ע"י חברת הוועדה המרכזת באוה ארד, בשם ההסתדרות, ובו נאמר: "הריני להפנות שימת-לבך, שההסתדרות דוחה ותתנגד לכל נסיון לפגוע בקיצבות הילדים. זה עומד בניגוד לרפורמה במסים ולהסכמי העבודה אשר נחתמו בין הממשלה וההסתדרות."

בעקבות הדיון הקצר, אני מציעה את ההצעה הבאה להחלטה: ועדת העבודה, פה אחד, דוחה כל מגמה, נסיון, או הצעה, שיש בה כדי לקצץ בקצבות הילדים. צעד זה הנו רגרסיבי, ועלול לערער את האיזון המונח ביסוד הרפורמה של מס הכנסה, יגדיל את הפערים בחברה, ונוגד את ההסכמים שנחתמו בין ההסתדרות והממשלה.

הוועדה פונה לממשלה ולוועד השרים לעניני רווחה להסיר מסדר-יומה הצעה, שמגמתה קיצוץ בקצבות הילדים, ולחפש אפשרויות אחרות להגדלת ההכנסות בתקציב.

ח. שמעוני : יש לאמר בהחלטה, שזה יגדיל את הפערים, והוועדה לא תיתן את ידה לתחיקה.

.11

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אין לי הצעה לחקיקה. אנחנו רוצים לקבל את ההחלטה פה אחד. כל עוד לי הצעה לחקיקה, אינני יכולה לדבר על חקיקה.

הישיבה נבעלה בשעה 10.00